

De getuigenissen der leden van het koninklijk geslacht in strafzaken (art. 311 en volg. Wetb. v. Strafv.)

<https://hdl.handle.net/1874/262088>

8

DE GETUIGENISSEN

DER

LEDEN VAN HET KONINKLIJK GESLACHT IN STRAFZAKEN.

(Art. 311 en volg. Wetb. v. Strafv.)

ACADEMISCH PROEFSCHRIFT,

TER VERKRIJGING VAN DEN GRAAD VAN

DOCTOR IN HET ROMEINSCH EN HEDENDAAGSCH RECHT,

NA MAGTIGING VAN DEN RECTOR MAGNIFICUS

D^r. F. A. W. MIQUEL,

Gewoon Hoogleraar in de Wis- en Natuurkunde,

MET TOESTEMMING VAN DEN ACADEMISCHEN SENAAAT

EN

VOLGENS BESLUIT DER RECHTSGELEERDE FACULTEIT

AAN DE

HOOGESCHOOL TE UTRECHT,

TE VERDEDIGEN

Op Vrijdag, den 1sten Julij 1870, des voormiddags te 11 ure,

DOOR

JAN HARM KEISER,

GEBOREN TE ARNHEM.

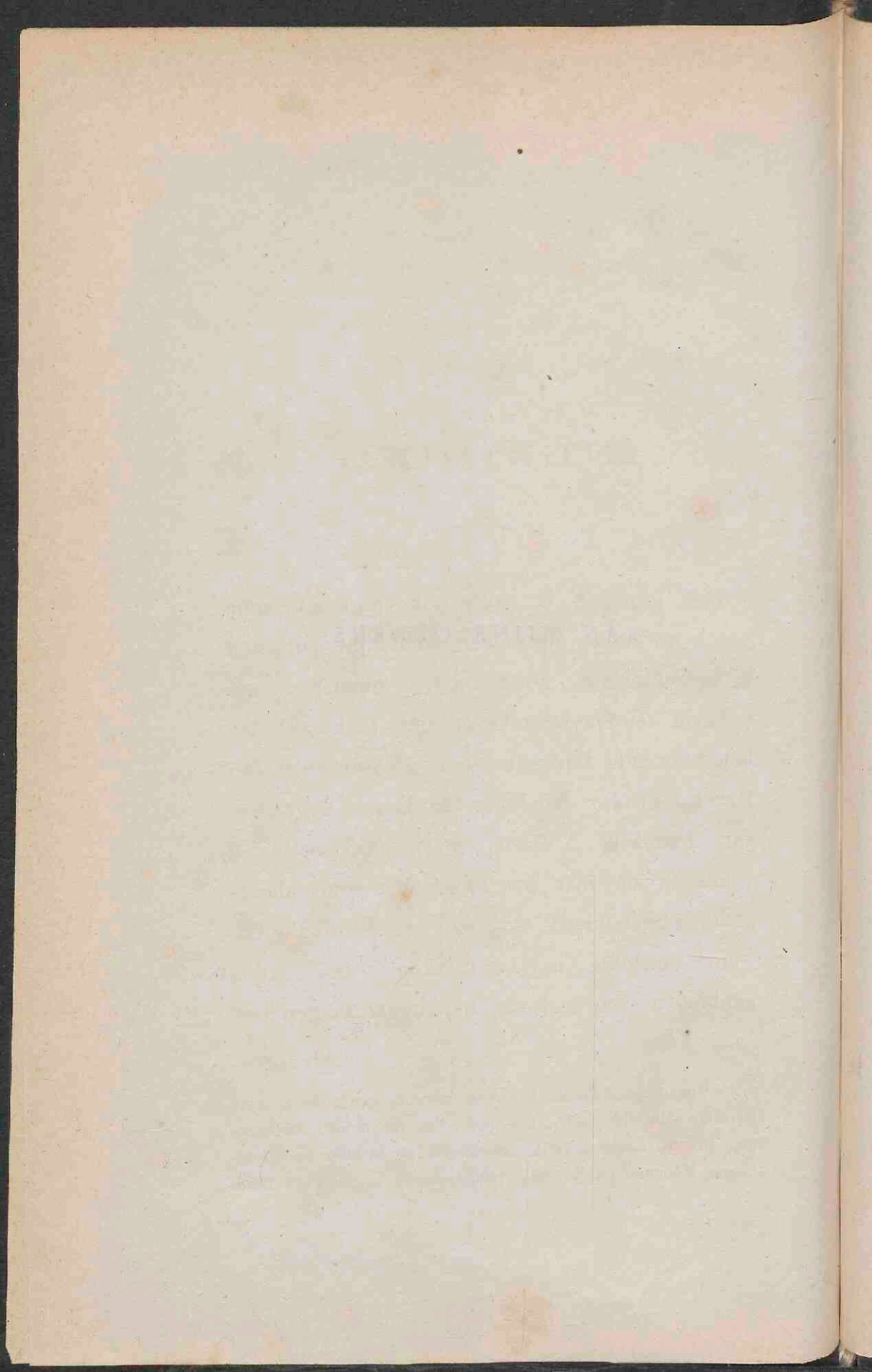
UTRECHT,

J. G. BROESE.

1870.

GEDRUKT BIJ G. A. VAN HOFTEN, TE UTRECHT.

AAN MIJNE OUDERS.

INLEIDING.

Hoe gewichtig het ons ook voorkomt, eene beschouwing te geven van vorstelijke personen in betrekking tot strafgedingen, waarin zij gewikkeld zouden kunnen worden, en hoe vele belangwekkende bijzonderheden de processen van Karel I en van Koningin Carolina in Engeland, van Lodewijk XVI en Maria Antoinette in Frankrijk en niet het minst het nog onlangs nader opgehelderd treurspel van Koningin Carolina Mathilde, in Denemarken ¹⁾ ons zouden aanbieden, om niet van den ongelukkigen don

1) Von Jenssen-Tusch. Die Verschwörung gegen die Königin Caroline Mathilde von Dänemark, und die Grafen Struensee und Brandt. Leipzig. 1864. Struensee et la cour de Copenhague. Mémoires de Reverdil, publiés par A. Roger. Paris 1858.

Carlos of van den zoon van Peter den Grootte te gewagen, willen wij ons echter vooral wegens het gemis aan den vereischten tijd tot dit onderzoek, voor 's hands bepalen tot de getuigenissen van Prinsen en Prinsessen in strafzaken, en aldus eene kleine bijdrage trachten te leveren tot de geschiedenis der artt. 311 en volgg. van ons Wetboek van strafvordering.

Nog zeer versche regtsgedingen van een Prinsbeschuldigde in Frankrijk, een ander in Engeland, waarin de vermoedelijke erfgenaam der Kroon als een gewoon getuige openlijk onderzraagd werd, strekken ten blijke, dat de zaak niet zoo zeldzaam is als men oppervlakkig zou wanen, en dat ons onderwerp iets meer dan eene historische curiositeit beteekent.

§ 1.

Te Rome werd zeer moeilijk toegestaan om anders dan in persoon getuigenis af te leggen. Zelfs de Vestaalsche maagden moesten zich aan de gewone wijze van getuigenis geven d. i. openlijk, in tegenwoordigheid van de regters onder-

werpen ¹⁾. Als eene groote bijzonderheid verhaalt Tacitus ²⁾, dat eene zekere Urgulania, toestemming verkreeg om in hare woning door den praetor verhoord te worden. Uit L. 15. D. de jur. jur.: „Ad personas egregias eosque qui valetudine impediuntur, domum mitti oportet ad jurandum,” zien wij aan de „personae egregiae” vergund om in hunne woning verhoord te worden; Julius Clarus en Farinacius ³⁾ beweren echter dat deze onderscheiding in strafzaken niet gemaakt werd.

De ordonnantie van 1670 tit. 6 art. 3 zegt: „Toutes personnes assignées pour être ouïes en témoignage recolées ou confrontées, doivent comparâître en justice pour satisfaire aux assignations.” — Jousse ⁴⁾, waar hij deze woorden aanhaalt, voegt er bij: „Les personnes élevées

1) Geib. Geschichte des röm. Criminalprocesses, p. 629.

2) Tacitus. Annal. II. 34. „Urgulaniae potentia adeo nimia civitati erat, ut testis in causa quadam, quae apud senatum tractabatur, venire dedignaretur: missus est praetor, qui domi interrogaret; cum virgines Vestales in foro et iudicio audiri, quotiens testimonium dicerent, vetus mos fuerit.”

3) Jul. Clarus, liber V, quaest. XXVI; Farinacius, quaest. LXXVII, n°. 235.

4) Jousse. De la Justice criminelle en France, t. II. p. 78.

en dignité ne sont point exemptes de cette obligation et elles doivent „à cet effet se transporter à l'Hôtel du Juge pour donner leur déposition. (Ainsi jugé par arrêt du Parlement de Toulouse contre l'évêque de Carcassone; qui prétendait que le Juge devait se transporter chez lui pour recevoir sa déposition suivant la Nouvelle 127. c. 7 ¹⁾). Néanmoins quand il s'agit de personnes de grande distinction, le Juge doit se transporter chez elles.”

Zoo zegt Merlin ²⁾: „Le roi et les fils de France ont sur cette matière une prérogative remarquable; c'est qu'ils ne déposent jamais que par écrit.”

Door het ontbreken van bepaalde wetten, die nader regelden, op hoedanige wijze de getuige-

1) Nov. 127. c. 3. „Nulli vero iudicium licebit, Deo amabiles episcopos cogere ad iudicium venire pro exhibendo testimonio: sed iudex mittat ad eos quosdam ex personis ministrantium sibi: ut propositis sanctis Evangelis secundum quod decet sacerdotes, dicant quae noverint.”

2) Merlin. Répertoire de jurisprudence, t. XIII, p. 426 in voce „témoin judiciaire.” Zie ook wegens het dagvaarden van Prinsen en van Pairs van Frankrijk, in vroegere tijden, Charles Desmaze. Le Parlement de Paris, p. 53, 131 volg. Paris 1859. Warnkoenig und Stein. Französische Staats- und Rechtsgeschichte, III Band, S. 473. Basel 1846.

nissen van vorstelijke personen moesten gegeven worden, was men het soms niet eens over het praerogatief, dat hun vrij algemeen werd toegekend. Wij zien dat de verklaring van Koning Frans I in het proces van den kanselier Poyet in 1544 schriftelijk was, en ter terechtzitting voorgelezen werd, doch ook dat aan deze verklaring geen vol geloof werd gehecht, om reden dat de Koning haar niet mondeling gegeven had. Ook Hendrik II, vroeger Lodewijk XI en Lodewijk XII en sedert Hendrik IV gaven in verschillende processen, waarin zij getuigenis moesten geven, schriftelijke en onderteekende verklaringen, die aan de beschuldigten werden medegedeeld ¹⁾.

In het proces tegen Cinq Mars en de Thou in het jaar 1641, gaf Monsieur, broeder des Konings eene schriftelijke verklaring; men wilde echter dat hij in tegenwoordigheid der beschuldigten gehoord zou worden: de Koning won hierop den raad in van de advocaten-generaal Talon en Bignon, die het volgend antwoord

1) Bourguignon. Manuel d'Instr. Crim. t. II, p. 460.

gaven : „Nous estimons que c'est chose nouvelle et sans exemple de notre connaissance, qu'un fils de France ait été oui dans un procès criminel par forme de déposition, mais seulement par déclarations, qu'ils ont données par écrit et signées, contenant la vérité du fait; ces déclarations, ont été reçues et ont fait partie du procès, sans qu'on ait désiré leur présence, lorsque la lecture de leurs déclarations a été faite aux accusés. Nous savons que cela a été ainsi pratiqué au parlement de Paris dans des procès de crime de lèse-majesté; et sur ce que Monseigneur le chancelier nous a dit, que la dite déclaration serait reçue par lui-même, en la présence de six, qui seraient juges du procès, lecture sera faite d'icelle aux accusés, qui seont à l'instant interpellés de dire, tout ce que bon leur semblera, dont sera fait procès-verbal qui sera représenté à Monsieur, frère unique du roi, pour expliquer son intention sur le dire des accusés. Nous croyons que ces formalités, ajoutées à ce qui a été fait par le passé, rendront l'acte plus solennel et plus authentique, qu'il n'a été fait et pratiqué, ci-devant en telle

manière. De sorte que les enfants de France, n'ayant pas coutume d'être ouïs en autre forme, que celle ci-dessus, et n'y en ayant pas d'exemple, nous estimons qu'une déclaration ainsi donnée par Monsieur, reçue et accompagnée de la forme que dessus, doit être aussi valable en son espèce, que la déposition des particuliers, suivie de récolement et confrontation. Fait et arrêté à Fontainebleau, le 1er Août 1642. Signé, Talon, Bignon 1)."

Deze verklaring verhinderde echter niet, dat de verdediger van de Thou, de schriftelijke verklaring door Monsieur gegeven, hevig aanviel, en zelfs beweerde, dat men er volstrekt geene waarde aan kon hechten „faute de confrontation,” en dat men te onpas aan Monsieur een privilegie verleende dat slechts den Koning toekwam.

Na de omwenteling nam de wet van 3 Brumaire an IV als regel het mondeling getuigenverhoor aan en maakte geene uitzondering noch voor de hoofden van het Bewind noch voor andere

1) Merlin. Rép. de jurisprud. t. XIII. p. 426, in voce „témoin judiciaire.”

hooggeplaatste personen; zij verbood dat schriftelijke verklaringen van afwezige getuigen aan de jury werden voorgelezen en zeide ten opzichte van schriftelijke verklaringen van tegenwoordige getuigen: „il n'en peut être lu dans le cours du débat que ce qui est nécessaire pour faire observer aux témoins les variations, les contrariétés et les différences, qui peuvent se trouver entre ce qu'ils disent devant les jurés et ce qu'ils ont dit précédemment.” Eene soortgelijke bepaling komt voor in art. 318 C. d. Instr. Crim.

Na de wet van 3 Brumaire an IV werd echter spoedig om verschillende redenen van staat, aan verscheidene hooggeplaatste personen en ambtenaren vergunning verleend om schriftelijke getuigenis te geven. „La loi du 20 Thermidor an IV,” zegt Bonnier ¹⁾ „l'a accordée aux membres du corps législatif et du Directoire, aux ministres de la république et aux agents auprès des nations étrangères. La règle que pose cette loi fut successivement appliquée aux caissiers et contrôleurs du trésor public, par la

1) Bonnier. Traité des preuves, t. I, p. 345.

loi du 20 Fructidor an VII; aux conseillers d'Etat, par un avis du conseil d'Etat lui-même, à la date du 14 Germinal an VIII; aux sénateurs, aux préfets et aux maires, par l'arrêté consulaire du 7 Thermidor an IX; enfin aux commissaires généraux de police, par le décret du 20 Juin 1806."

Gaan wij de beraadslagingen na van den Conseil d'État in de zitting van 20 Julij 1808 1), dan zien wij, dat er groote verdeeldheid bestond over het al of niet wenschelijke na de stichting van het keizerrijk, van de verschijning der prinsen en prinsessen ter teregtzitting om getuigenis der waarheid af te leggen; wij hooren Treilhard op het gezegde van Corvetto: „qu'il est possible que leur dignité soit compromise, s'ils sont présents, et que la liberté des débats soit comprimée,” antwoorden: „que la comparution en personne pour rendre témoignage de la vérité ne saurait blesser la dignité de personne,” waarop Corvetto herneemt: „qu'il révère la justice

1) Loaré. La législation civile, commerciale et criminelle de la France, t. XXVII, p. 115.

autant que M. Treilhard; mais cependant il conçoit que, dans la chaleur des débats, on peut oublier la dignité d'un prince, ou que la présence d'un prince peut gêner," en later de Cessac: "qu'il arriverait aussi qu'un autre témoin n'oserait contredire la déposition d'un prince."

Het volgende zeide de Staatsraad Berlier 1), een der „orateurs du Gouvernement" in de vergadering van 1 Dec. 1808 bij de behandeling van het chapitre V, L. II, Titre IV du Code d'Instr. Crim.: „La loi du 3 Brumaire an IV ne contient nulles dispositions correspondantes à celles de ce chapitre; elle fut faite dans des circonstances différentes de celles où nous sommes, et l'on conçoit que les changements politiques opérés depuis ce temps ont dû en apporter aussi dans nos institutions civiles.

„En considérant notre position actuelle, on a pensé que certaines personnes, à cause de l'éminence de leur rang dans l'État, et un plus grand nombre, à cause de l'importance de leurs fonctions, ne devaient pas être facilement distraites

1) Bourguignon. Manuel d'Instr. Crim., t. II. p. 460.

de leur résidence pour témoigner en justice, et l'on a substitué pour ce cas, aux formes communes, un mode particulier de dépositions écrites, qui rempliront éminemment le vœu général de la loi pour la partie de l'instruction qui précède les débats.

„A l'égard des débats mêmes, on ne s'est pas dissimulé toute la difficulté qu'il y avait de suppléer par des témoignages écrits à des dépositions orales: aussi le projet, en ce qui regarde les hauts fonctionnaires qui y sont désignés, ne les délie-t-il point de l'obligation commune de paraître devant le jury, mais admet-il seulement la possibilité d'une dispense par décret impérial: remarquons d'ailleurs que, si cette dispense est un privilège légal pour les princes, ce privilège cessera toutes les fois que l'Empereur, sur la demande d'une partie ou sur le rapport du Grand-Juge ¹⁾, aura autorisé ou ordonné la comparution en personne.

„Ainsi les modifications que renferme ce chapitre et qui ont semblé commandées par la nature

1) Dat is, van den toenmaligen Minister van Justitie.

des choses, se trouvent-elles mêmes susceptibles d'être restreintes selon les circonstances que le souverain seul peut apprécier, comme placé au sommet de l'ordre politique dans l'intérêt duquel l'exception est introduite.

„Espérons donc que l'application n'en sera point abusive, et que la comparution en témoignage devant le jury même, des personnes qui sont l'objet de cette discussion, aura lieu toutes les fois qu'éminemment utile au procès, elle ne sera point radicalement empêchée par des motifs d'un ordre supérieur.”

In de zitting van het Wetgevend Ligchaam van 12 Dec. 1808, zeide Cholet 1), ten opzichte van dit onderwerp: „Il ne me reste plus, messieurs, à vous parler que du chap. 5, qui traite de la manière dont seront reçues en matière criminelle, correctionnelle et de police, les dépositions des Princes et de certains Fonctionnaires de l'État. L'application de cette partie de la loi sera rare, peu souvent, sans doute, les Princes et les grands Fonction-

1) Dalloz. Répertoire, in voce „témoins,” p. 103.

naires de l'État seront appelés comme témoins dans les procès criminels; mais enfin leurs témoignages peuvent être demandés. Il nous a paru que les dispositions, qui, à ce sujet, vous sont proposées, concilient ce qui est dû à la nécessité d'éclairer la justice avec le respect exigé par la qualité éminente des Princes; elles pourvoient avec prudence, à ce que les personnes, chargées de l'exécution des grands desseins de l'Empereur ne soient pas sur de légers prétextes détournées de leurs fonctions importantes."

Art. 510 C. d'Instr. Crim. zegt: „Les Princes et Princesses du sang impérial, les Grands Dignitaires 1) et le Ministre de la Justice ne pourront jamais être cités comme témoins, même pour les débats qui ont lieu en présence du jury, si ce

1) Deze zijn volgens art. 32 van het senatus-consult van 28 Floréal an XII: „le Grand Électeur, l'Archichancelier, de l'empire, l'Archichancelier d'État, l'Architrésorier, le Grand Connétable, le vice Grand-Électeur, le Grand-Amiral, le vice Grand-Connétable, le Gouverneur-Général des départements au delà des Alpes.” Zie Pailliet. Droit public Français, p. 570. Paris 1822. — Deze waardigheden bestaan echter niet meer. „Je ne connais que le chancelier, à qui puisse s'appliquer le sénatus-consulte précité,” zegt Duverger. Manuel des Juges d'Instruction, t. II. p. 399.

n'est dans le cas où le Roi, sur la demande d'une partie et le rapport du Ministre de la Justice, aurait, par une ordonnance spéciale, autorisé cette comparution ;" terwijl art. 1 van het decreet 1) van 4 Mei 1812 hetzelfde voor alle ministers bepaalt: „Nos ministres ne pourront être entendus comme témoins, que dans le cas où, sur la demande du ministère public ou d'une partie, et sur le rapport de notre grand-juge, ministre de la justice, nous aurions, par un décret spécial, autorisé leur audition." Deze artt. behelzen dus eene uitzondering op art. 317 C. d'Instr. Crim., dat beveelt: „les témoins déposeront oralement."

„Le voeu du législateur est," zegt Morin 2), „que l'instruction à l'audience soit essentiellement orale, et que le jury ne puisse former sa con-

1) Ce décret fut porté sur la réclamation du ministre de la guerre, qui avait été cité pour reconnaître des pièces sur les quelles on avait contrefait sa signature, et à l'occasion d'une citation donnée à un préfet, pour déposer dans le lieu même de sa préfecture. Zie Bourguignon. Jurisprudence des codes criminels, t. 2, p. 457, waar het decreet in zijn geheel te lezen staat.

2) Morin. Dictionnaire du droit criminel, p. 224.

viction que d'après le débat contradictoire qui s'agite devant lui entre l'accusation et l'accusé. En conséquence, toute disposition écrite qui serait lue par un témoin, serait une violation de la loi contre laquelle l'accusé aurait le droit de réclamer, et qui entraînerait nullité, si la lecture n'était arrêtée sur son opposition."

Op de vraag of een der echtgenooten dit privilege aan den ander mededeelt, antwoordt Carnot ¹⁾: „Quelque étroite que soit l'alliance contractée entre les époux, la fiction de la loi, qui les considère comme une seule et même personne, ne peut déranger l'ordre de la nature, et faire que l'époux soit réellement du sang d'une famille étrangère à la sienne. Cependant le respect dû à la majesté du trône semble exiger que l'épouse jouisse des mêmes prérogatives;" terwijl hij daarentegen zegt, ten opzichte van de „Grand-Dignitaires de l'Empire" en van den „Grand-Juge, Ministre de la Justice:" „cette prérogative leur est personnelle.

1) Carnot. De l'instruction criminelle, t. 2, p. 585.

Elle ne peut s'étendre ni à leurs épouses, ni à leurs enfants."

§ 2.

Ook in Duitschland vinden wij het mondeling getuigenverhoor van oudsher als regel aangenomen, met uitzondering weder van eenige hooggeplaatste personen, die schriftelijk getuigenis kunnen geven. „Nur die Form der mündlichen Vernehmung bei Gericht," zegt Mittermaier ¹⁾, „kann ein Zeugnisz Gültig machen, und Schriftliche Zeugnisse, bei welchen man weder die Art, wie sie veranlaszt wurden kennt, noch die Art des Benehmens des Zeugen beurtheilen kann, sind unzulässig, wenn nicht Landesgesetze gewissen Personen das Privilegium geben, dasz sie sich nicht mündlich abhören zu lassen brauchen." Ook Tittmann ²⁾ zegt: „Nur bei Kranken und Alterschwachen Personen kann man eine Ausnahme machen und sie in die Wohnung

1) Mittermaier. Das Deutsche strafverfahren. I, § 90, S. 395.

2) Tittmann. Handbuch des gemeinen Deutschen Peinlichen Rechts, Th. 4, S. 489.

derselben vernehmen. Dasselbe pflegt auch bei Personen von sehr hohem Range zu geschehen."

Klüber ¹⁾, het privilegium fori besprekende, merkt aan: „Privilegirter oder eximirter Gerichtsstand gilt noch hin und wieder für bestimmte Personen oder Sachen. In der Regel widerstreitet er dem heutigen Bildungszustand und dem Rechtsgefühl der Teutschen."

Wel vermeldingswaard zijn zijne volgende woorden ²⁾: „Nur im Bund mit der Gerechtigkeit sind Rechtmässigkeit der Regierung und staatsbürgerliche Freiheit der Unterthanen denkbar; denn das Recht ist das Gesetz der Gesetze, der Souverain der Souveraine. Darum steht das Gesetz als fürstliche Nothwendigkeit, über den Fürsten, und rechnen Könige, auch teutsche, das öffentliche Bekentniss, im Dienste der Gerechtigkeit zu stehen, sich zur Ehre. Sie beseelt das edle Gefühl, aus welchen jener Ausspruch eines altrömischen Kaiserpaares gesetzweise her-

1) Öffentliches Recht der Teutschen Bundesstaaten, § 367, S. 515.

2) Klüber. § 217, S. 268.

vorging ¹⁾. „ „Würdig der Majestät, ist das Wort eines Herrschers: auch der Fürst bekennt sich unterworfen dem Gesetz! Beruht doch auf dem Ansehen des Rechts, Unser oberherrliches Ansehen. Grösser fürwahr als Herrscher-gewalt, ist es, die Fürstlichkeit der Gesetze unterzuordnen. Darum sey es ein Gottesausspruch des gegenwärtigen Edictes: Was Uns selbst zu erlauben Wir Uns nicht herausnehmen, das verkündigen Wir Andern, durch Gesetze.“ „ Dem moralischen Zwang des Rechts unterwirft sich das Gewissen pflichtgetreuer Herrscher nicht minder willig als jenes der Richter. Denn das ist der werthvollste Vorzug echter Gesittung, dasz unter ihrem unaufhaltsamen Einfluss, die sittliche und geistige Macht der Staatsregierungen ihre physische überwiegt, und das die Gewalt des Rechts, den Sultanismus verscheuchend, jene der Willkühr in Schranken hält. Für was

1) *Digna vox est majestate regnantis, legibus alligatum se Principem profiteri: Adeo de auctoritate juris nostra pendet auctoritas, et revera majus imperio est, submittere legibus principatum. Et oraculo praesentis edicti, quod nobis licere non patimur, aliis indicamus. Impp. Theod. et Valent. in L. 4. C. de L.L.*

anders, als für Handhabung des Rechtszustandes leben Menschen in Staatsverbindung und erkennen sie ein Oberhaupt? Oder gibt es einen kräftigeren oder achtbareren, Verbündeten der Legitimität der Herscher, als die Gerechtigkeit?"

In de meeste Duitsche wetgevingen worden bepalingen gevonden, voor de wijze, waarop het hoofd van den Staat en de leden zijner familie al dan niet als getuigen gehoord zullen worden.

§ 315 der „Criminal-ordnung“ van 11 Dec. 1805, voor het Koningrijk Pruisen, zegt ¹⁾: „Dem vernünftigen Ermessen des Richters wird es überlassen, in wiefern Personen, die als Zeugen vernommen werden sollen, wegen ihres hohen Ranges, wegen Alters oder Krankheit mit der Erscheinung vor dem Inquirenten zu verschonen und in ihren Behausungen abzuhören sind,“ en § 335 o. a.: „Wenn Personen fürstlichen Standes den Eid leisten sollen, so wird die im Vernehmungs-protokoll zu verzeichnende

1) Frantz. Der Preuszische Strafprocesz nach den positiven Gesetzen und den legislatorischen Quellen. Quedlinburg und Leipzig 1852.

Eidesformel denselben von dem Inquirenten oder dem zu ihrer Vernehmung ernannten Kommissarius vorgelesen, und zur eigenhändigen Unterschrift vorgelegt;" terwijl de wet van 3 Mei 1852 nagenoeg hetzelfde bepaalt in art. 24: „Mitglieder des Königl. Hauses und der beiden Hohenzollernschen Fürstenthümer werden in ihrer Wohnung vernommen.

„Die Eidesformel wird ihnen von dem mit der Vernehmung beauftragten Richter vorgelesen und zur Eigenhändigen Unterschrift vorgelegt.

„Zur Hauptverhandlung werden sie nicht vorgeladen, sondern es soll statt dessen ihre protokollarische Aussage verlesen werden.“

In het Koninkrijk Beieren geldt wat het getuigenverhoor der Leden van het koninklijk geslacht betreft nagenoeg hetzelfde. Pözl ¹⁾ hunne regten besprekende, zegt: „Es kommt ihnen ein privilegirter Gerichtstand zu, und zwar: a) In Real- und gemischten Klagsachen vor den Appellations-Gerichten; b) In persönlichen, gericht-

1) Pözl. Lehrbuch des Bayerischen Verfassungsrechts, München 1854, S. 198.

lichen Angelegenheiten vor dem Könige, der entweder für sich nach erholtem Gutachten der Minister des Königl. Hauses und der Justiz entscheidet, oder die Urtheilsfällung einem besonders berufenen Familienrathe überträgt. Derselbe bildet sich unter dem Vorsitze des Königs, aus dem Kronprinzen, den Prinzen des Königl. Hauses welche das 21ste Jahr erreicht haben, den Kronbeamten und den Ministern; der Minister der Justiz erstattet dabei den Vortrag.

Sind insbesondere Glieder des Königl. Hauses als Zeugen zu vernehmen, so geschieht diesz durch den Präsidenten des Ober-Appellations-Gerichts, sie deponiren bei fürstlichen Treuen und Glauben."

Ook in de „Straf-Procesz-Ordnung“ van 1843 voor het Koningrijk Wurtemberg vinden wij in art. 197 „die Mitglieder des Königlichen Hauses“ en „auf ihr Verlangen die Häupter des standesherrlichen Familien“ onder degenen opgenoemd, die in hunne woning moeten verhoord worden.

In die van Oostenrijk in 1853 ingevoerd 1)

1) Sundelin. Sammlung der neuern deutschen Gesetze über Gerichtsverfassung und Strafverfahren. Berlin 1861.

lezen wij in § 115: „Mitglieder des kaiserlichen Hauses werden als Zeugen in Wien durch den K.K. Oberhofmarschall, und ausser Wien durch den Präsidenten des Gerichtshofes ihres Aufenthaltsortes in ihren Wohnungen vernommen.“

Hannover; Wetboek van 5 April 1859; § 153: „Mitglieder des Königlichen Hauses sollen nie in die Sitzung eines Strafgerichts geladen, sondern statt dessen ihre zu Protokoll genommene Erklärung vorgelesen werden.“

Groothertogdom Hessen, ontwerp van 1860, art. 148: „Mitglieder des Grossherzoglichen Hauses werden in ihrer Wohnung vernommen. Die Eidesformel wird ihnen von dem mit der Vernehmung beauftragten Richter vorgelesen und zur eigenhändigen Unterschrift vorgelegt.

Zur Hauptverhandlung werden sie nicht vorgeladen, sondern es soll statt dessen ihre protokollarische Aussage verlesen werden, und diese Verlesung der Aussage hat die Wirkung eines mündlich abgelegten Zeugnisses.“

Sachsen-Weimar en de Schwarzburgsche Vorstendommen, wet van 9 December 1859, § 28:

„Die Mitglieder der landesherrlichen Familie werden in ihren Wohnungen vernommen.

Die Eidesformel wird ihnen von dem mit der Vernehmung beauftragten Richter vorgelesen und zur eigenhändigen Unterschrift vorgelegt.

Zur Hauptverhandlung werden sie nicht vorgeladen, sondern es soll stets nur die von ihnen zu Protokoll gegebene Aussage verlesen werden.“

Evenzoo Sachsen-Meinungen, wet van 30 Mei 1856 § 12.

Sachsen-Coburg-Gotha; wetboek van 21 Sept. 1857, art. 180: „Die Mitglieder der landesherrlichen Familie werden auf ihr Verlangen in ihren Wohnungen vernommen.“

Art. 189: „Die Vereidung von Mitgliedern der landesherrlichen Familie erfolgt in der Art, dass ihnen die Eidesformel von dem mit ihrer Vernehmung beauftragten Richter vorgelesen und von ihnen eigenhändig unterschrieben wird.“

Sachsen-Altenburg; wetboek van 27 Febr. 1854, art. 160: „Das Staatsoberhaupt und dessen Gemahlin können nicht zum Zeugnisse aufgerufen werden.“

Art. 161: „Wird ein Mitglied des herzoglichen

Hauses zum Zeugnisse aufgerufen, so ist mit der Abhörnung desselben dergestalt zu verfahren, dasz es in seine Wohnung von zwei abgeordneten Rätthen des Appellationsgerichts vernommen wird. Eine Gegenüberstellung desselben mit anderen Zeugen oder dem Augeschuldigten kann nur auf Verlangen des Mitgliedes des herzoglichen Hauses verfügt werden."

Art. 170: „Den Mitgliedern des herzoglichen Hauses wird die Eidesformel von den mit deren Vernehmung beauftragten Apellationsrätthen vorgelesen und zur eigenhändigen Unterschrift vorgelegt."

Art. 199: „Die Mitglieder des herzoglichen Hauses werden zur Hauptverhandlung nicht vorgeladen."

Art. 230: „Die von den Mitgliedern des herzoglichen Hauses zu Protokoll gegebenen Aussagen sollen stets nur vorgelesen werden."

Landgraafschap Hessen; wet van 15 Oct. 1850, art. 67: „Die Mitglieder des landgräflichen Hauses können nicht als Zeugen zu dem mündlichen Verfahren vor den Geschwornen geladen werden."

Art. 68: „Die Aussagen der im vorstehenden Artikel erwähnten Zeugen werden in ihrer Wohnung durch den Vorsitzenden der Landesregierung 1. Deputation oder durch ein von demselben zu beauftragendes Mitglied dieses Gerichts schriftlich aufgenommen, zu welchem Ende der Untersuchungsrichter oder der Präsident des mit die Sache befassten Assisenhofs dem Vorsitzenden der Landesregierung 1. Deputation eine Darstellung der Thatsachen und Fragen, über welche das Zeugniß verlangt wird, einendet.“

Art. 69: „Das Protokoll über diese Aussagen wird unmittelbar nachher verschlossen und versiegelt in das Secretariat des Landesregierung 1. Deputation zur Abgabe an den requirirenden Richter übersendet, welche davon unverzüglich dem Oberstaatsanwalt Mittheilung zu machen hat.“

Art. 70. „Die im vorhergehenden Artikel erwähnten Aussagen werden in dem mündlichen Verfahren den Geschwornen vorgelesen und den Verhandlungen unterworfen, bei Vermeidung der Nichtigkeit.“

Groot-Hertogdom Oldenburg; wetboek van 2

Nov. 1857, art. 128: dezelfde bepaling als voor Sachsen-Weimar en Sachsen-Meiningen.

Koningrijk Sachsen; wetboek van 13 Aug. 1855: art. 228: „Das Staatsoberhaupt und dessen Gemahlin können nicht zum Zeugnisse aufgerufen werden.

„Wird ein anderes Mitglied des Königlichen Hauses zum Zeugnisse aufgerufen, so ist mit der Abhörnung desselben dergestalt zu verfahren, dass es in seiner Wohnung von zwei abgeordneten Räten des Appellationsgerichts zu Dresden über den Gegenstand des Zeugnisses befragt wird. Erscheint die Aussage erheblich, so ist mit der Vereidung des Zeugen zu verfahren, und zwar dergestalt, dass derselbe, vor den nur genannten Räten die ihm vorzulegende Eidesnotul mit seinem Namen unterzeichnet.

Eine Gegenüberstellung desselben mit anderen Zeugen oder mit dem Augenschuldigten kann nur dan verfügt werden, wenn sie von dem Mitgliede des Königlichen Hauses verlangt wird.

Sie ist solchenfalls in der Wohnung desselben und durch zwei abgeordnete Räte des Appellationsgerichts vorzunehmen.

Die Mitglieder des Königlichen Hauses können zur Hauptverhandlung nicht vorgeladen werden.

Erscheint ihre Aussage erheblich, so ist dieselbe bei der Hauptverhandlung vorzulesen." Zoo wordt dus in de Duitsche Statcn doorgaans het stelsel van ongelijkheid ten deze naauwlettend aangekleefd.

In het vrije Engeland rust op een ieder de verplichting om in persoon getuigenis der waarheid afteleggen, en wordt voor de leden van het koninklijk geslacht geene uitzondering gemaakt. Bonnier ¹⁾ geeft ons daarvan dit voorbeeld. „En Angleterre” zegt hij „au contraire, Bentham nous rapporte que l'obligation pour tous de venir déposer en personne est strictement maintenue. „Supposez,” dit-il (observations sur l'article 21 de son projet d'organisation judiciaire), „que le prince de Galles, l'archevêque de Cantorbéry et le lord chancelier viennent à passer, tandis qu'un ramoneur et une chiffonnière se disputeraient pour un sou de

1) Bonnier. Traité des Preuves, t. 1, p. 346.

pommes: pourraient-ils refuser de se rendre en justice, si l'un des deux adversaires jugeait à propos de les appeler en témoignage!" " Cette marche a quelque chose d'éminemment libéral, mais il serait peut-être difficile de l'introduire dans nos mœurs."

En toch schijnt men in het berucht proces Mordaunt onlangs van eene andere meening geweest te zijn, en zou men den prins van Wales, zoo hij zelf niet zijn verlangen te kennen had gegeven om ter teregtzitting als getuige te verschijnen, niet op de gewone manier (sub poena ad testificandum) gedagvaard hebben. Gaan wij toch de debatten van genoemd proces na ¹⁾, dan hooren wij Lord Penzance in de zitting van de "Court of divorce" van 18 Febr. 1870 verklaren: "It has been intimated to me, that his Royal Highness the Prince of Wales has been subpoenaed to attend here as a witness on the part of sir Charles Mordaunt. He has signified his willingness to do so, and for that purpose I think it right that I should consult his convenience as to the

1) The daily Telegraph, February 19, 1870.

time of his coming down here;" waarop Mr. Serjeant Ballantine met veel vuur antwoordde: „I am extremely sorry and surprised that any such course should have been pursued towards his R. H. It was my express desire that it should not be done. I directed that his solicitor should be communicated with, in respect of a formal difficulty in relation to the proof of his letters; but my directions from the outset of the case were that no such proceeding as that mentioned should be adopted in connection with his R. H.” Lord Penzance: „I am wrong then, in supposing that his R. H. has been subpoenaed?” waarop Mr. Serj. Ballantine: „Certainly.”

§ 3.

Ons artikel 311 Wetb. van Strafvordering, zegt: „De prinsen en prinsessen van het koninklijk geslacht zullen nimmer voor den regter-commissaris, noch ook ter teregtzitting van een hof of eene regtbank, als getuigen kunnen worden gedagvaard, ten zij de Koning, door

een bijzonder besluit, tot dat einde strekkende, hoogstdezelve tot die verschijning mogt hebben gemagtigd."

Het verschilt van art. 510 C. d'Instr. Crim. hoofdzakelijk daarin, dat het voor eenige hooge ambtenaren geene uitzondering maakt, die dus aan dezelfde bepalingen als ieder ander onderworpen zijn. „Wij juichen dit allezins toe," zeiden in 1829 onze Regtsgeleerden ¹⁾, „en het Ontwerp ademt in dit opzigt den geest eener vaderlandslievende regering, die niets wil, dan recht en waarheid; terwijl eena lleenheerscher, als Napoleon, het niet toeliet, dat zijne Ministers en dienaren, door eenen Regter, buiten zijn verlof, zouden kunnen worden gehoord." Het fransche artikel voegt er bij, dat het besluit tot de verschijning moet plaats hebben, „sur la demande d'une partie et le rapport du Ministre de la Justice," hetwelk volgens de Bosch Kemper ²⁾ bij ons moet worden uitgelokt door eene omstandige voordragt van den ambtenaar van

1) Uytwerf Sterling, F. A. van Hall, den Tex en J. van Hall. Aanm. op het Ontwerp van het Wtb. v. Strafv. p. 332.

2) De Bosch Kemper. Strafv. dl. III, p. 209.

het openbaar Ministerie, of van den beklaagde of beschuldigde, die de verschijning der getuigen noodzakelijk acht.

Dat de Kantonregter onder hen, voor wie Vorstelijke personen als getuigen niet kunnen worden gedagvaard, niet genoemd wordt, valt al dadelijk in het oog. „Heeft men aan denzelfen niet gedacht,” vroegen onze Regtsgeleerden ¹⁾, „of zou men gedacht hebben, dat in zoo geringe zaken, als overtredingen zijn, hun getuigenis niet zal worden ingeroepen ²⁾?” Zooals het art. nu gesteld is, zouden de vorstelijke personen voor den Kantonregter kunnen worden gedagvaard, zonder voorafgaand koninklijk besluit.

In het ontwerp van 1828 luidden artt. 1 en 2 aldus: Art. 1. „De Prinsen en Prinsessen van het koninklijk geslacht zullen nimmer voor eenen regter-commissaris, noch ook ter teregtzitting van een hof of regtbank als getuigen kunnen worden gedagvaard, tenzij de Koning door een bijzonder besluit tot dat einde strekkende, Hoogst-

1) Uytwerf Sterling c. s., p. 333.

2) Verg. hiervoren de casus-positie bij Bonnier, p. 27.

dezelve tot die verschijning mogt hebben gemagtigd."

Art. 2. *"In dat geval, en wanneer het getuigenis der Prinsen en Prinsessen vereischt mogt worden, gedurende de voorloopige geregtelijke instructie, zal hetzelfde in geschrift worden gesteld en afgenomen door den president van het provinciaal gerechtshof, binnen welks regtsgebied de voorloopige geregtelijke instructie plaats heeft, en zal genoemde president zich naar het paleis der Prinsen en Prinsessen tot dat einde begeven.*

Hij zal daarna de alzoo door hem ingewonnen verklaringen terstond toezenden aan den regter-commissaris, die met de instructie der zaak is belast."

Gaan wij de beraadslagingen bij Voorduin ¹⁾ na, dan zien wij dat de 4de afd. aanmerkte, en ook de 6de afd. in dat gevoelen deelde: *"les articles 1 et 2 ne paraissent pas être en harmonie. L'article premier établit en principe, que les Princes et les Princesses de la famille Royale ne pourront jamais être cités comme*

1) Voorduin, Deel VII, p. 368.

témoins, soit devant un juge-commissaire soit à l'audience d'une Cour ou d'un tribunal. Le même article fait une exception à ce principe, pour le cas où le Roi aurait, par un arrêté spécial, autorisé cette comparution. Pour être conséquent au principe, on n'aurait pu dire à l'art. 2: „Dans ce cas *et lorsque*, etc., mais il aurait fallu le rédiger comme suit: „Lorsque les dépositions des Princes et Princesses, seraient requises dans l'instruction préalable, elles seront, sauf l'exception ci-dessus prévue, rédigées et remises par le président,” etc. — „Voir les art. 510 et 511 du Code encore en vigueur.”

Op het voorgedragen art. 2 teekende de 6de afdeeling aan: „les mots: *rédigées*, *et reçues* (in schrift worden gesteld en opgenomen), sont mal placés; le mot: *reçues*, devrait précéder: *rédigées*, puisque une déposition est toujours reçue, avant qu'elle puisse être rédigée par un fonctionnaire public.”

„A l'article 2,” zeide de 3de afd., „on remarque qu'on a omis une partie utile, l'art. 511 du Code Français, concernant l'état des faits, demandes et questions.

Quelques membres désireraient (lezen wij in het proces-verbaal der 7de afd.) que dans ce cas, le président de la Cour provinciale, où les *Princes et les Princesses ont leur résidence*, fût chargé de recevoir leurs dépositions, à quel effet il serait délégué par le président du ressort où l'affaire doit être jugée."

Ten opzichte van art. 1 van het ontwerp schreef in 1828 v. Rappard ¹⁾: „Ik meen hoop te mogen voeden, dat bij de invoering van onze nieuwe wetgeving al die verouderde Fransche wetten als vervallen zullen beschouwd worden; dan terwijl in het ontwerp thans alleen gehandeld wordt over het hooren als getuigen van *Prinsen van het Koninklijk geslacht*, komt het vrij noodzakelijk voor, dat ook ten aanzien van Hooge Ambtenaren of anderen, die niet dan tot groot nadeel voor het Rijk, zich zelfs voor eenen korten tijd van hunne standplaats kunnen verwijderen, bepalingen worden daargesteld."

Bij de beschouwing van art. 2 van het ontwerp haalt v. Rappard een voorbeeld aan; „ge-

1) V. Rappard. Ontwerp v. Wetb. v. Strafv. p. 114.

steld," zegt hij, „dat een Prins van het Koninklijk geslacht, bij een kortstondig verblijf op het Loo, aldaar getuige van een misdrijf ware geweest ¹⁾, hetwelk alzoo voorloopig werd onderzocht door eenen Raadsheer uit het Provinciaal Hof te Arnhem; dat Z. K. H. zich daarna naar 's Hage of Brussel had begeven, zoude dan de President van het Hof van Gelderland zich buiten zijn regtsgebied moeten begeven, om het getuigenis af te nemen? Men zou, om die zwaarigheid uit den weg te ruimen, kunnen bepalen, dat in het geval bij art. 2 bedoeld, de ondervraging moet geschieden door den President van het Hof, binnen welks regtsgebied Z. K. H. zich bevindt.”

In het ontwerp van 1829 was art. 2 (thans 312) dus in den Nederduitschen tekst opgesteld: „Wanneer het getuigenis der Prinsen of Prinsessen vereischt mogt worden, gedurende de voorloopige instructie, zal hetzelfde *afgenomen en in geschrift worden gesteld* door den president

1) Men denke b. v. aan een tweegevecht (Montpensier-Don Enrico.) Willem II zelf stond de onstrafbaarheid der seconden (getuigen) voor. Bosscha. Leven van Willem den Tweede, bl. 395.

van het provinciaal gerechtshof, *binnen welks regtsgebied de Prinsen of Prinsessen zich op dat oogenblik bevinden*, en zal de president zich naar Hoogstderzelve paleis tot dat einde begeven.

Hij zal daarna de alzo door hem ingewonnen verklaringen terstond toezenden aan den regter-commissaris, die met de instructie der zaak is belast."

En aldus in den Franschen tekst: „Lorsque les dépositions des Princes ou des Princesses seront requises dans l'instruction préalable, elles seront *reçues et rédigées* par le président de la Cour provinciale, *dans le ressort de laquelle les Princes ou les Princesses résident*; le président se transportera à cette fin au palais des Princes ou des Princesses.

Il transmettra de suite les dépositions ainsi reçues, au juge-commissaire chargé de l'instruction de l'affaire."

„Résider," zeide de 4de afd., „is iets anders dan: *zich oogenblikkelijk bevinden*. Men zoude in het Hollandsch beter zeggen: *zich ophouden*."

„Le prescrit de l'article 2 porte (zeide de 1ste afd.) à demander, si le président de la cour

provinciale, qui a reçu et rédigé les dépositions des Princes et Princesses royales, pourra concourir au jugement de la cause, à laquelle elles appartiennent, non obstant qu'il ait exercé les fonctions de juge-commissaire." Vgl. art. 171, alin. 2 Wetb. van Strafvordering.

Hierop niet geantwoord zijnde, herhaalde de 1ste afd. 1830 hare aanmerking.

Art. 313 en 314 kwamen in de ontwerpen van 1828 en 1829 voor, zooals zij nu gelezen worden; omtrent het tegenwoordig art. 314 vroeg de 6de afd. 1829: „Les dépositions, dont il est parlé ici, sont-elles celles, reçues dans l'instruction préalable? Mais, quid, s'il n'en a pas été fait dans l'instruction préalable, ou s'il est nécessaire, que de nouvelles dépositions soient faites pour l'instruction à l'audience? Il est nécessaire que l'article s'explique sur ces points.”

Bij genoemde art. valt op te merken, dat zij in den Franschen Code in omgekeerde orde voorkomen; het verlof, dat de Keizer aan de in art. 510 genoemde personen verleent, om ter terechtzitting te verschijnen en daar getuigenis af te leggen, is eene uitzondering, bij ons voo

de Prinsen en Prinsessen van het Koninklijk geslacht regel; terwijl het geval, dat de Koning geene magtiging tot de verschijning verleent, en de getuigenissen dus ter terechtzitting moeten worden gelezen, als uitzondering voorkomt.

„Dat overigens Prinsen en Prinsessen van het Koninklijk Huis,” zeggen onze Regtsgeleerden ¹⁾, niet kunnen gehoord worden, als na door den Koning daartoe gemagtigd te zijn; dat zij, na door die magtiging, met bijzonderen eerbied worden behandeld; dat het de Voorzitter is, die hen in hun Paleis gaat hooren; dat zij, op de terechtzitting verschijnende, met bijzondere plegtigheden worden ontvangen: dit alles zijn onzes oordeels, voorzorgen en eerbewijzen, die men aan de waardigheid en den hoogen rang, welke die personen bekleeden, is verschuldigd.”

Eene belangrijke vraag doet zich bij de beschouwing van dit art. voor: moet *de Koning* onder de leden van het Koninklijk geslacht (volgens het opschrift van den dertienden titel) gerangschikt worden? Zoo ja, is art. 311 op Hem

1) Uytwerf Sterling c. s. pag. 335.

toepasselijk? En al meenen wij eerstgemelde vraag bevestigend te moeten beantwoorden, daar de Vorst toch wel als de eerste van zijn geslacht zal moeten aangemerkt worden, Hem onder art. 311 brengen, kunnen wij niet, en zeggen met de Pinto 1), dat aangezien art. 311 eene bijzondere magtiging van den Koning vordert, om de Prinsen en Prinsessen voor den regter te doen verschijnen, men toch moeilijk zal kunnen beweren, dat de Koning zich zelve daartoe magtigen moet. Neemt men aan dat Hij als getuige kan gehoord worden, dan zou dat verhoor om reden er voor Hem geene bijzondere voorschriften in onze wet gevonden worden, op de gewone manier moeten plaats hebben, en dan zou de wet willen dat men Hem minder eerbied bewees dan den leden van Zijn huis, en deze ongerijmdheid mag men in de wet niet onderstellen.

Van eene tegenoverstelde meening zijn de Bosch Kemper en Mr. D. Tieboel Siegenbeek 1).

1) De Pinto Handleiding tot het Wtb. v. Strafv., p. 474.

1) Mr. D. Tieboel Siegenbeek. Ned. Jaarb. dl. IV. Eenige aanmerkingen en vragen naar aanleiding van Jhr. Mr. J. de B. K. Wtb. v. Strafv., p. 418 en 419.

Laatstgenoemde zegt naar aanleiding van de dertienden titel van ons Wetb. v. Strafv.: „Dezelve bewaart het stilzwijgen aangaande de wijze waarop gehandeld zoude moeten worden, bijaldien het getuigenis van den Koning zelven gevorderd werd. Intusschen is het afleggen van getuigenis ten dienste der Justitie een heilige burgerplicht, waaraan niemand zich ligtelijk vermag te onttrekken, en zijn de gevallen gereedelijk denkbaar, dat het bewijs eens misdrijs alleen door des Vorsten verklaring zoude kunnen geleverd worden. Uit dien hoofde geloof ik met K. dat dit art. mede op den Koning toepasselijk moet geacht worden. Het klinkt dan wel eenigzins vreemd, dat dezelfde persoon wiens verklaring verlangd wordt, over de gegrondheid van dat verlangen zal beslissen. Het verheven standpunt van den door ons bedoelden getuige, en de voorschriften der welvoegelijkheid, te zijnen aanzien nimmer te verwaarloozen, laten geene andere behandeling der zaak toe, en ze is dan ook vrij wat verkieslijker, dan de mogelijkheid tot het geven van getuigenis geheel uit te sluiten; te meer nog, daar, bijaldien dat

getuigenis inderdaad onmisbaar is, eene afwijzende beschikking niet voorondersteld mag worden."

Eene bepaling in den geest van dit gevoelen, is opgenomen in het Ontwerp Olivier. Art. 22 van den 4^{den} Titel wil: „Indien de getuigenis moet worden ingewonnen van den Koning of van een lid van het Koninklijk Huis, begeeft de regter-commissaris, na verkregen bewilliging van dengene, wiens getuigenis vereischt wordt, zich naar de plaats waar deze zich op dat tijdstip bevindt, ten einde aldaar de verklaring af te nemen.

„De bewilliging wordt gevraagd bij verzock-schrift, bij exploit van eenen deurwaarder of dienaar der openbare magt af te geven aan den persoon of in het parquet van den procureur-generaal bij den Hoogen Raad, door wien de opzending naar de bestemming geschiedt, en door wiens tusschenkomst de beschikking aan den regter-commissaris wordt kenbaar gemaakt.

„Is in het geval, bij het eerste lid van dit artikel bedoeld, de verschijning voor den regter-commissaris noodzakelijk, deze doet daartoe,

op de wijze bij het voorgaand lid vermeld, schriftelijk verzoek.

„Het eerste lid van art. 19 is van toepassing, wanneer de plaats, bij het eerste lid van dit artikel bedoeld, is gelegen buiten het regtsgebied der regtbank.” (Het verhoor wordt opgedragen aan den regter-commissaris bij de regtbank, waar de getuige woont.)

Art. 38 Titel VII van genoemd Ontwerp zegt verder: „Indien de getuigenis ter teregtzitting vereischt wordt van een lid van het Koninklijk Huis, wordt op de wijze, voorgeschreven bij art. 22 Titel IV, door den officier van justitie diens bewilliging verzocht.

„Wanneer de bewilliging niet is verzocht of niet is verkregen, doch het verhoor plaats heeft gehad bij het voorloopig onderzoek of in de instructie, alsmede in het geval dat de getuigenis van den Koning door den regter-commissaris is ingewonnen, is ten aanzien van de voorlezing der afgelegde verklaringen art. 29 van dezen titel van toepassing.” De regtbank beveelt dat de vroeger afgelegde verklaringen door den griffier worden voorgelezen. De voorlezing heeft,

op straffe van nietigheid, plaats, wanneer zij door den officier van justitie gevorderd of door den beklaagde verzocht wordt.

In de Memorie van Toelichting komt omtrent art. 22 het volgende voor: „Een afzonderlijke titel van het Wetboek van Strafvordering (Titel XIII) wordt gewijd aan de regeling der wijze, waarop de getuigenissen der leden van het Koninklijk geslacht worden ontvangen. Tot die regeling schijnt echter geen afzonderlijke titel vercischt te worden. Zij zal meer regelmatig hare plaats vinden waar van het hooren van getuigen bij het voorloopig en bij het eind-onderzoek wordt gehandeld. Maar ook de zaak zelve vordert verandering.

„Vooreerst wat de *magtiging* betreft, vermeld bij de artt. 311, 313 en 314. Zeer te regt is bij den genoemden titel het geval voorzien, dat de verschijning voor den regter-commissaris of ter teregtzitting noodig is, en die verschijning voor dat geval toegelaten. Waar men haar geheel uitsluit, gelijk bij sommige vreemde wetgevingen is geschied, zal men aan een verkeerd begrip van hetgeen aan de waardigheid van Vorste-

lijke personen is verschuldigd, soms de meest gewichtige belangen opofferen.

„Maar die verschijning schijnt dan ook niet afhankelijk te moeten worden gesteld van eene voorafgaande magtiging. Is toch de verschijning op zich zelve en in het algemeen bestaanbaar met de waardigheid van een lid van het Koninklijk Huis, de weigering der magtiging zou alleen kunnen gegrond zijn op het gemis van de noodzakelijkheid der verschijning voor het bepaalde geval. Maar die noodzakelijkheid laat zich niet uit het enkele verzoekschrift tot magtiging beoordeelen.

„Daarentegen schijnt het wenschelijk, dat de bewilliging om te verschijnen vooraf worde verkregen van den Vorstelijken persoon zelve, die gehoord moet worden. Al beantwoordt men toch de betwiste vraag, of de leden van het Koninklijk Huis aan de strafwet en aan de gewone wijze van strafvordering zijn onderworpen in bevestigenden zin, hoogst wenschelijk zal men het echter achten, dat de mogelijkheid worde uitgesloten, dat de dwangmiddelen, die de wet geeft tegen weigerachtige getuigen, op hen worden

toegepast. Daarom wordt bij het artikel voorgesteld, dat de bewilliging van den Vorsteliiken persoon vooraf zal moeten zijn verkregen.

„Ten derde heeft men geen reden gevonden om, op het voetspoor van de bestaande wet, alleen uit aanmerking van de waardigheid van den getuige, het verhoor op te dragen aan den president van het hof. Men kan niet inzien, dat, door ook in dit geval den regter-commissaris de function te doen blijven uitoefenen, die de wet hem opdraagt, op die waardigheid eenige inbreuk wordt gemaakt.

„Eindelijk komt hier de vraag in aanmerking, of ook de Koning zelf als getuige zal kunnen worden gehoord; eene vraag die zoowel in jure constituto als in jure constituendo in verschillenden zin wordt beantwoord. Niemand zal ontkennen, dat het verhoor in het belang van het onderzoek, soms ter voorkoming dat een schuldige worde vrijgesproken, of een onschuldige worde veroordeeld, noodzakelijk kan zijn. Maar daarom moet dan ook de Regering zich verklaren tegen de uitsluiting. De Regering ziet niet in, dat het hooren van den Koning, nadat

Hij zelf daarin heeft bewilligd, op eenige wijze te kort kan doen aan den eerbied, Hem verschuldigd, noch dat algemeene regtsbegrippen zoodanig verhoor zouden verbieden.

„Voor het overige zullen de bepalingen van het hier voorgestelde artikel ook zonder nadere toelichting duidelijk zijn.”

Het is van belang, op dit punt het gevoelen van twee hooge Collegiën te vernemen.

Het advies van den Raad van State ten opzichte van art. 22 luidde aldus: „Er is geen reden opgegeven, waarom de Koninklijke magtiging niet meer vereischt wordt, om Prinsen en Prinsessen van het Koninklijk Huis tot het geven van getuigenis te kunnen oproepen.

„De Raad acht deze weglating verkeerd. Het schijnt allezins gepast, dat door het Hoofd van het Koninklijk Huis aan de leden van hetzelfde magtiging worde verleend tot het geven van getuigenis.

„Maar daarenboven is het te voorzien, dat de bewilliging der Prinsen en Prinsessen, die gevraagd moet worden, veel eerder zal verkregen worden wanneer 's Konings magtiging eerst is verleend.

„Het voorschrift van het laatste lid, betreffende de plegtigheden, schijnt overtollig en minder voegelijk. Het spreekt van zelf dat in die zeldzame gevallen, waarin het verhoor van den Koning of van leden van Zijn Huis gevorderd mogt worden, dit steeds geschiede met al het *decorum* en al den eerbied aan hunne waardigheid en verheven standpunt verschuldigd.

„Daar echter de omstandigheid, dat het Hoofd van den Staat of een lid van het Koninklijk Huis als getuige in eene strafzaak betrokken wordt, altijd als eene ongewenschte gebeurtenis zal zijn aan te merken, die, ware zij niet soms volstrekt noodzakelijk, veeleer nooit zou behooren te kunnen plaats hebben, mag het betamelijk geacht worden alles te vermijden wat daaraan den schijn van eene *plegtigheid* zou kunnen geven. Uit dien hoofde schijnt het telkens vooraf bij koninklijk besluit vaststellen van een programma, tot regeling van het bij zulke gelegenheid te volgen ceremonieel, niet bij de wet te moeten worden voorgeschreven.”

Aangaande art. 38 zegt het advies: „Het tegenwoordig Wetboek veronderstelt zelfs niet de

mogelijkheid, dat de Koning ooit ter terechtzitting zal kunnen verschijnen.

„Het valt echter niet te ontkennen, dat het geval zich kan voordoen, waarin eene beëdigde verklaring van den Koning bij het eindonderzoek onvermijdelijk noodig zij.

„De Raad zou daarom voorstellen te bepalen dat, wanneer het noodzakelijk geacht wordt het getuigenis des Konings in te winnen, de regtbank den regter-commissaris opdraagt om, met inachtneming der voorschriften van art. 22 Titel IV, Hoogstdeszelfs verklaring onder eede af te nemen.

„Indien het getuigenis ter terechtzitting vereischt wordt van een lid van het Koninklijk Huis, zou eerst na de Koninklijke magtiging de bewilliging behooren gevraagd te worden, en voorts zoowel wanneer de regtbank het verhoor niet volstrekt noodzakelijk acht als ingeval de gevraagde bewilliging mogt zijn geweigerd, de vroeger afgelegde verklaring kunnen voorgelezen worden.”

Eindelijk het zeer afwijkend advies van den Hoogen Raad: „Men acht het onraadzaam dat de Koning als getuige zoude kunnen worden gehoord. Het Hoofd van den Staat toch behoort

niet op te treden tegen zijnen onderdaan. De vraag, of de Koning geloof verdient, behoort nimmer te kunnen worden gedaan. Verkiest Hij later niet ter openbare terechtzitting te verschijnen om aldaar op nieuw te worden gehoord, Hij moet worden gevrijwaard voor het mogelijk gevaar, dat de verdediger zijne in de instructie afgelegde en ter terechtzitting voorgelezen verklaringen in het openbaar in een twijfelachtig daglicht zoude plaatsen; of de regter in strijd met het getuigenis van het Hoofd van den Staat een feit niet bewezen zoude verklaren. Ter vermijding daarvan verlangt men het artikel veranderd in den zin van art. 311 Wetboek van Strafvordering.

„Ook betwijfelt men of er wel voldoende redenen zijn om af te wijken van de bij art. 312 Wetboek van Strafvordering voorgeschreven opdracht van het verhoor van Prinsen en Prinsessen aan den president van het gerechtshof.

„In elk geval zal in de laatste zinsnede in plaats van *in acht genomen*, moeten worden gelezen *in acht te nemen*.”

Voor art. 38 luidde het advies: „Men herhaalt hier de op art. 22 van den IV^{den} Titel gemaakte

bedenking tegen het hooren van den Koning als getuige, welk bezwaar voor de behandeling ter openbare teregtzitting voorzeker nog gewigtiger is."

In het Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs lezen wij nog ten opzichte van art. 22, Titel IV het volgende: „Niet omdat de eerbied, aan het Hoofd van den Staat verschuldigd, door het inwinnen van zijn getuigenis in eenigerlei opzigt zoude kunnen lijden, maar om den Koning ook uit een constitutioneel standpunt te vrijwaren tegen de mogelijkheid van door zijn getuigenis mede te werken tot verzwaring van het lot van een zijner onderdanen, moest naar veler oordeel het beginsel behouden blijven dat zijn getuigenis niet wordt ingewonnen. Anderen konden zich niet met het hier voorgestelde vereenigen, daar het afleggen van getuigenis geheel aan 's Konings eigen inzicht overgelaten wordt.

„Wat de inwinning van het getuigenis der Leden van het Koninklijk Huis betreft, bestond evenzeer verschil van gevoelen. Sommigen verlangden de geheele regeling dezer teedere ma-

terie onaangeroerd te laten. Anderen konden zich beter vereenigen met hetgeen hier wordt voorgesteld. Uit de gebondenheid tot voorafgaande inwinning ter toestemming van den betrokken Vorsteliĳken persoon zelve straalt toch meer eerbied door voor zijne waardigheid en hoog standpunt. Dit geldt evenzeer van de afschaffing der dagvaarding in art. 311 bedoeld."

Hoewel wij ons zeer goed het geval kunnen denken dat eene verklaring des Konings van groot gewigt en noodig zijn kan, zoo gelooven wij toch met de Pinto dat de Koninklijke waardigheid geene openbare discussiën gedooft over de waarachtigheid en de geloofwaardigheid van eene verklaring door het onschendbaar Hoofd van den Staat afgelegd 1).

Kemper, die zoo als wij zeiden, voor het jus constitutum van eene tegenovergestelde meening is, zou in jure constituendo 2) wenschelijk vinden, dat in dezen titel bepaald wierd, dat noch

1) Verg. hierover Regtsg. Adviezen, 3de Verzameling, p. 194 en volg. Mr. H. Beth. Quaestiones Juridicae, te Leiden verdedigd in 1852.

2) Ned. Jaarb., deel IX, p. 487.

de Koning, noch de Prins van Oranje immer als getuigen zouden gehoord worden; hij zegt dat de Koninklijke waardigheid schijnt te verbieden dat zij immer tegenover een ingezeten worde geplaatst.

Ook een schrijven van een voormaligen Minister van Justitie aan den verdediger van zekeren Adrian gerigt, versterkt onze meening. Genoemde Adrian van bedriegelijke bankbreuk beschuldigd ¹⁾, beweerde eene aanzienlijke geldsom, welke hij door tusschenkomst van den Prins van Oranje van zekeren bankier te Amsterdam ontvangen had, aan Hoogstdenzelven te hebben teruggegeven. Ter opheldering van dit punt was het van veel belang de verklaring van dien hoogen persoon, sedert Koning Willem II, in te winnen. Daar de wet echter het stilzwijgen bewaart over de wijze, waarop zulks zou moeten geschieden, wendde de verdediger van den beschuldigde Mr. W. M. de Brauw zich bij requeste tot Z. M., waarbij Hoogstdezelve eerbiedig werd verzocht, de wijze te doen

1) Weekblad van het regt, 22 Nov. 1841, n°. 236.

kennen of vast te stellen, waarop Z. M. in die criminele zaak eenige verklaring zou kunnen afleggen, of waaruit blijken kon, dat de bewering van genoemden beschuldigde nopens de bedoelde som, door wettige bewijzen werd gestaafd. Hierop ontving de verdediger een schrijven van den Minister van Justitie van Maanen, d.d. 16 Nov. 1841, inhoudende, „dat hij door den Koning was gemagtigd, om hem, als beschikking op dat verzoekschrift, door hem aan Z. M. op den 14 dier maand ingediend, te kennen te geven, dat niet alleen de Nederlandsche wetten ten eenemale zwijgen ten aanzien van het afleggen van getuigenis of het geven van eenige verklaring door den Koning in eenige in regten hangende zaak, maar dat ook het afleggen van zoodanige getuigenis, of het geven van zoodanige verklaring, niet kan te pas komen, of bestaanbaar is te achten.”

In het eenige jaren vroeger zooveel gerucht gemaakt hebbende regtsgeding van Constant Polari, zien wij Anna Paulowna, toenmalige Prinses van Oranje in haar paleis te 's Hage, waarheen zich de Minister van Justitie van Maanen in tegen-

woordigheid van den Procureur-Generaal Philipse begeven had, getuigenis afleggen, ten einde de identiteit der gestolene kleinodiën te bewijzen¹⁾.

In zake van den Luit.-Gen. Gunkel in den jare 1859 heeft de verdediger van den beschuldigde tot voorkoming der moeilijkheden, kunnende voortvloeijen uit de bepaling van art. 311, Prins Frederik der Nederlanden bij missive verzocht, van wege Z. K. H. een schriftelijk bewijs te mogen ontvangen, dat zeker feit gebeurd en met de waarheid overeenkomstig was, aan welk verzoek Z. K. H. heeft voldaan²⁾.

Ten slotte nog eene opmerking. De artt. 313 en 314, zooals zij thans in ons Wetboek van Strafvordering voorkomen, bevatten slechts halve bepalingen; — dat het in art. 311 aan het inzicht van den Koning wordt overgelaten, den Prinsen en Prinsessen van zijn geslacht magtiging te verleenen om voor den regter-commissaris of ter teregtzitting van een Hof of regtbank te verschijnen, komt ons niet zoo bedenke-

1) Procès de Constant Polari, publié par P. N. Arntzenius 1ère partie, p. 100, 261 en 274.

2) Léon. Rechtspraak, p. 1576, noot.

lijk voor; zij behooren toch eenigen waarborg te hebben, om niet voor iedere zaak, en waarin het soms voor hunne waardigheid stuitend kan zijn te moeten getuigen, gedwongen te zijn ter terechtzitting te verschijnen; en wij mogen ons verzekerd houden dat de Koning daar, waar hunne verschijning wenschelijk en noodig is, die magtiging zal verleenen: maar de bepaling dat hunne schriftelijke getuigenis, bij niet-magtiging ter verschijning op de terechtzitting zal worden gelezen, schijnt ons niet wenschelijk toe; de bezwaren van schriftelijke depositiën toch zijn vele: zij zijn nooit in den waren zin contradictoair; de mogelijkheid van debat wordt uitgesloten; evenzeer is geene confrontatie, rectificatie, noch geheele noch gedeeltelijke herroeping mogelijk; aan de bepalingen der artt. 185 en 192 Wtb. v. Strafv., wier nakoming zoozeer tot de ontdekking der waarheid kan dienen, zal volstrekt niet kunnen voldaan worden; bovendien verliezen zij in ons geval door de vrijheid die aan den regter gegeven wordt, om den inhoud dier verklaringen, naar gelang der omstandigheden, tot bewijsmiddel te doen dienen, alle kracht.

„Voor het overige,” zegt de Pinto 1), „is dit het eenige geval in de wet, waarin den regter de vrijheid gegeven wordt, eene onbeëdigde verklaring aan te nemen als *bewijsmiddel*; en het is evenzeer het eenige geval, waarin het aan het oordeel van den regter wordt overgelaten, te beoordeelen, of eene verklaring al of niet als wettig bewijsmiddel zal kunnen gelden; het zal den regter geoorloofd zijn, zegt het art., *naar gelang der omstandigheden*, d. i. naar mate zij hem meerder of minder geloofwaardig toeschijnt, haar als zoodanig toe te laten, zoodat deze geschrevene verklaringen der Prinsen en Prinsessen in de ééne zaak wel, in de andere niet zullen kunnen worden aangemerkt als wettige middelen van bewijs.”

Wil men licht en waarheid, dan ook die Vorsten als getuigen steeds na Koninklijke magtiging in de gelegenheid gesteld om volledig te verklaren; maar geene halve verklaring, waaraan het den regter vrij zou staan, naar gelang der omstandigheden, al dan niet waarde te hechten.

1) De Pinto. Handl. t. h. Wetb. v. Strafv., p. 476.

STELLINGEN.

I.

In l. 63 D. de re judicata (42. 1) verdient de lectio Florentina »veluti si creditor experiri passus sit debitorem de proprietate pignoris,» de voorkeur boven de vulgata »veluti si debitor experiri passus sit creditorem....»

II.

Het pandregt van den eersten verhuurder op de invecta et illata van den tweeden huurder is niet met Puchta Pand. § 201 als pignus pignoris aan te merken.

III.

L. 14 D. de operis novi nunt. (39. 1) strijdt niet met l. 1 § 3 D. de remissione (43. 25).

IV.

Ten onregte besliste de regtbank te Amsterdam (15 Sept. 1868), dat de erfgenaam, die onder het voorregt van boedelbeschrijving heeft aanvaard, niet bevoegd is, zonder zijne medeërfgenenamen in het geding te roepen, eene inschuld der nalatenschap voor zijn aandeel in te vorderen.

V.

Het herroepen van eenen uitersten wil, bij openbare akte verleden, vernietigt niet de bij deze gedane erkenning van een natuurlijk kind.

VI.

Het beslag volgens Art. 4188 B. W. kan gelegd worden, al zijn de meubelen vervoert voor den termijn, op welchen de huurpenningen moesten betaald worden.

VII.

Het verbod van Art. 89 B. W. betreft niet slechts hem, die bij een strafgeding van overspel overtuigd is.

VIII.

De volmagt in Art. 526 B. W. bedoeld is eene algemeene.

IX.

Ten onregte beweert Mr. DE PINTO, dat in Art. 68 W. v. K. het tegenbewijs is uitgesloten. ♦

X.

Art. 11 W. v. K. verstaat onder *zijne* boeken geenzins de *bijzondere* boeken.

XI.

De verificatie is voor den failliet, wiens accoord gehomologeerd is, niet verbindende.

XII.

De dagvaarding met verzet tegen de executie van roerend goed, in welke wel vermeld is, dat de eischer beweert eigenaar te zijn, echter verder geene midelen inhoudt, kan worden nietig verklaard.

XIII.

Het uitrukken van boomen kan niet volgens Art. 445 C. P. gestraft worden.

XIV.

Het beschadigen van Hunnebedden valt niet onder Art. 257 C. P.

XV.

De bevoegde geneesheer, die bij een certificaat iemand valschelijk krankzinnig verklaart, is te straffen volgens Art. 162 C. P.

XVI.

Art. 345 C. P. is niet toepasselijk op doodgeborenen.

XVII.

De Hooge Raad neemt kennis van misdrijven der Leden van het Koninklijk geslacht.

XVIII.

De Provinciale Staten zijn bevoegd, onder goedkeuring des Konings, de inlating van water uit het eene waterschap in het andere te bevelen.

XIX.

Verpachtingen op lange termijnen zijn voor den landbouw voordeelig.

XX.

»L'ignorance est une des principales causes qui peuplent les prisons,» zegt terecht PERROT.

XXI.

Belastingen te heffen boven hetgeen voor de gewone uitgaven noodig is, met het doel om daaruit de middelen tot voortdurende schulddelging te vinden, verdient afkeuring.

